

25. února 1998
Popeleční středa

LIST MAGISTRA ŘÁDU SLIB ŽIVOTA

„JÁ JSEM PŘIŠEL, ABY MĚLY ŽIVOTA A ABY HO MĚLY V HOJNOSTI.“ (JAN 10, 10)

Když svatý Dominik oblékal své bratry do hábitu, sliboval jim „chléb života a vodu nebes“. (1) Máme-li být kazateli slova, které dává život, musíme chléb života nalézt ve svých komunitách. Pomáhají nám komunity, v nichž žijeme, k plnému rozvoji, nebo v nich pouze přežíváme?

Krátce po mém vstupu do řádu prováděl v naší provincii vizitaci tehdejší magistr fr. Aniceto Fernandez. Položil mi pouze jednu otázku, která při vizitacích tradičně zaznívá: „Jsi šťastný?“ Očekával jsem tehdy nějaké hlubší otázky, myslel jsem, že se mě bude ptát na hlásání evangelia, na nové úkoly, před nimiž stojí naše provincie. Dnes si už uvědomuji, že nejprve se svých bratří ale opravdu musíme ptát: „Jsi šťastný?“ Existuje štěstí, které spočívá v tom, že jsme dominikány. A z tohoto štěstí musí tryskat naše kázání. Není to nějaká bezmezná veselost. V takovémto štěstí má místo i zármutek, trápení. Někdy, a může to být i na delší dobu, může tento pocit i úplně scházet. Je jen malou předchutí té hojnosti života, o níž kážeme, radosti těch, kteří začali mít podíl na životě samotného Boha. Měli bychom se umět radovat, protože jsme dětmi Království. „Radost je podstatnou vlastností života v blaženosti a života těch, kteří jsou Duchem svatým k životu v blaženosti vedeni.“ (2) Náš zpěv k svatému Dominikovi zakončujeme modlitbou „Nos iunge beatis. Připoj nás k blaženým.“ Podívejme se teď alespoň letmo na to, v čem toto štěstí spočívá.

Máme-li budovat komunity oplývající životem, musíme vědět, kým jsme a jak si představujeme svůj život jako bratří a sestry, muži a ženy, jako kazatelé. Nejsme andělé. Jsme bytosti s vášněmi, působí v nás živočišné pudy potravní a sexuální. Slovo života na sebe vzalo lidskou přirozenost a přijalo ji. A my bychom ji přijmout neměli? Právě tady začíná naše cesta ke svatosti.

Bůh nás nicméně stvořil k svému obrazu, určil nás k tomu, abychom byli jeho přáteli. Jsme *capax Dei*, hladovíme po Bohu. Žít předpokládá vydat se na tu dobrodružnou cestu, která nás vede do Království.

Potřebujeme komunity, které nás na této cestě podpoří. Pán nám slíbil: „Odstráním z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa.“ (Ez 36, 26) Potřebujeme bratry a sestry, kteří s námi sdílejí dobu, kdy jsou naše srdce zlomená a zranitelná.

Každý moudrý člověk ví, že žádný život se neobejde bez putování pouští. Cesta z Egypta do země zaslíbené vedla přes poušť. Chceme-li žít šťastně a opravdově, nesmíme se této cestě vyhýbat. Potřebujeme takové komunity, které by nás na této cestě doprovázely a pomohly by nám uvěřit, že Pán vedl Izrael na poušť, aby „jí promlouval k srdci“ (Oz 2, 16). Možná že v uplynulých třiceti letech opustilo tolik lidí řeholní život nikoli proto, že by byl těžší než dříve, ale proto, že jsme nějak ztratili ze zřetele vědomí, že temné noci patří k našemu novému zrození jako lidí, kteří žijí s radostí z Božího království. Naše komunity by tedy neměly být místem, kde pouze přežíváme, ale místem, kde můžeme dostat potravu na naši cestu.

Abych rozvinul metaforu, kterou jsem už kdesi použil (3), řeholní komunity jsou jako ekologický systém, který má zajistit existenci zvláštní formy života. Vzácný druh žáby bude jistě potřebovat vlastní ekosystém, aby se mohl zdárně rozvíjet a uskutečnit ten riskantní vývoj od vajíčka přes pulce k dospělému jedinci. Hrozí-li tomu druhu žáby vyhynutí, musíme mu vytvořit takové prostředí, kde bude mít zajištěnu svou potravu a vhodnou vodní plochu a podnebí, v němž se mu bude dařit. I dominikánský život potřebuje svůj vlastní ekosystém, máme-li žít vskutku naplno a opravdu kázat slovo života. Nestačí o tom jen hovořit, musíme takový ekosystém plánovat a aktivně budovat.

Za to je zodpovědná především každá jednotlivá komunita. Je to úkol bratří a sester, kteří spolu žijí, aby vytvářeli komunity, kde nebudeme jen přežívat, ale kde se budeme moci plně rozvinout a jeden druhému budeme schopni poskytovat chléb života a vodu z nebes. To bylo také hlavním záměrem projektu na rozvoj komunit, který navrhly poslední tři generální kapituly. Může se to ale podařit, jen když se odvážíme spolu hovořit o tom, co se nás jako lidí a dominikánů nejhluběji dotýká. Doufám, že tento list řádu snad zahájí diskusi o některých aspektech našeho dominikánského života. Zaměřím se v něm na apoštolský život, citový život a život modlitby. To ale nejsou tři oddělené části našeho života (kontemplativní život od 7 do 7.30 ráno, apoštolský život od 9 ráno do 5 večer, citový život – ?). Patří společně k plnosti každého opravdu lidského, dominikánského života. Nikodém se ptá Pána, jak se někdo může znovu narodit. I před námi je tato otázka: jak si můžeme navzájem pomoci při proměně našich životů, abychom se mohli stát opravdovými apoštoly života?

Ne každá komunita bude schopna obnovit se a dosáhnout ideálu obsaženého v našich stanovách a materiálech posledních generálních kapitul. Každá provincie by tedy měla rozvinout plán postupné obnovy takových komunit, v nichž by bratři mohli opravdu plně žít. A jen do takových komunit by měli být asignováni mladí bratři. V těchto komunitách bude klíčit semeno budoucího dominikánského života. Jestliže si provincie nevytvoří plán na vybudování takovýchto komunit, vymře. Provincie, v níž jsou pouze tři komunity, kde bratři mohou vést plnohodnotný dominikánský život, má před sebou budoucnost. Provincie, kde je dvacet komunit, v nichž pouze přežíváme, před sebou pravděpodobně žádnou budoucnost nemá.

1. APOŠTOLSKÝ ŽIVOT

1.1 Život roztržený vedví pro druhé

Dominikánský život je především životem apoštolským. Zjednodušeně by to mohlo být chápáno tak, že dobrý dominikán by měl být vždy zaneprázdněný, nějak apoštolsky činný. Jenže apoštolský život netkví ani tak v tom, co děláme, ale v tom, jací jsme. Jsme přeci těmi, kteří jsou povoláni „žít život apoštolů v podobě, jakou mu dal svatý Dominik“. (4) Když se Diego setkal s cisterciáckými legáty poslanými kázat albigenským, řekl: „Jděte skromně, učte a jednejte podle příkladu našeho milovaného Mistra, putujte pěšmo bez stříbra a zlata, napodobující ve všem život apoštolů“. (5) Být apoštolem znamená žít apoštolát, nikoli jej vykonávat jako zaměstnání.

Základním rysem apoštolského života je to, že se jím podílíme na životě samotného Pána. Apoštolové jsou ti, kteří jej doprovázeli „po celou tu dobu, kdy Pán Ježíš mezi námi žil“ (Sk 1, 21). Pán je povolal, putovali s ním, odpočívali a modlili se s ním, diskutovali s ním a byli jím vysláni do světa. Sdíleli život s tím, který je *Emmanuel*, Bůh s námi. Vrcholem tohoto jejich života byla účast na poslední večeři, na ustanovení svátosti chleba života. Ačkoli jeden z nich tuto hostinu předčasně opustil, protože toho měl moc na práci!

Apoštolský život je tedy víc než rozličné apoštolské aktivity, jimž se věnujeme. Je to způsob života. Yves Congar OP napsal o kázání, že je to „povolání, které je podstatou mého života a mého bytí“. (6)

Jestli nás tedy apoštolské aktivity zaměstnávají natolik, že nám nezbyvá čas na modlitbu a společné stolování s našimi bratry, na to, abychom s našimi bratry sdíleli jejich život, pak nejsme apoštoly v plném smyslu slova, byť bychom byli sebevíce zaneprázdněni. Mistr Eckhart napsal: „Lidé by se neměli tolik starat o to, co by měli dělat, ale spíš o to, čím by měli být. Jestliže budeme dobří my a naše cesty, pak i to, co budeme dělat, bude zářící.“ (7) Dominik byl kazatel celou svou bytostí.

Takovýto apoštolský život nás však nezbytně uvnitř bolestivě rozpíná, vleče různými protikladnými směry. To je jeho bolestí a zdrojem jeho plodnosti. Neboť Boží Slovo, jehož život apoštolové sdílí, dostihuje i to, co je od Otce nejvíce vzdálené, a objímá to. Podle Eckharta zůstává Slovo v jednotě s Otcem a zároveň vře ve světě. Nic lidského mu není cizí. Boží život se doširoka otevírá, aby našel prostor pro vše, čím jsme. Stal se nám podobným ve všem kromě hříchu. Vzal na sebe naše pochybnosti a obavy, prožil si naši zkušenost s absurditou, poušť, na níž vše ztrácí význam.

Máme-li tedy žít naplno apoštolský život, musíme být doširoka otevření, roztrženi pro svět. Být kazatelem neznámá jen vyprávět lidem o Bohu. Znamená to, že v sobě, ve svém nitru zažíváme onu vzdálenost mezi Božím životem a životem těch, kteří jsou Bohu nejvzdálenější, nejvíce odcizení a zranění. Můžeme přinášet slovo naděje, jen když zevnitř nahlédneme bolest a zoufalství těch, jimž kážeme. Nemůžeme mít pro ně slovo soucitu, jestliže jejich pády a pokušení neznáme alespoň nějak jako své vlastní. Nemůžeme lidem přinášet slovo, které jejich životu dodá smysl, aniž bychom sami nebyli nějak zasaženi jejich pochybnostmi, aniž bychom sami zahlédli propast, která se v nich rozevírá. Vybavuje se mi v této souvislosti např. jeden můj francouzský spolubratr, který po dni věnovaném výuce teologie a vědecké práci vycházel v noci do ulic mezi prostitutky, aby vyslechl jejich stesky a trápení a nabídl jim slovo naděje. Není divu, že my, dominikáni, máme od počátku špatnou pověst! To je riziko našeho povolání. Jordán z Rivalto ve 14. století vyzýval lidi, aby nebyli příliš přísní na bratry, připadají-li jim poněkud „umounění“. To je část našeho povolání: „Když pobývají mezi lidmi a hledí na věci tohoto světa, není možné, aby se sami trochu neušpinili. Jsou to muži z masa a krve, jako vy, a jsou plným rozpuku mládí, je to zázrak, že jsou tak čistí, jak jsou. Tohle není místo pro mnichy!“ (8)

Apoštolský život nám tedy nenabízí vyrovnaný a zdravý životní styl, s vyhlídkou na úspěšnou kariéru. Spíše naši rovnováhu rozbíjí, vrhá nás právě k opačnému stylu života. Následujeme-li Boží Slovo tímto způsobem, jsme zcela vyprázdněni, doširoka otevření, a tak se v nás vytváří prostor a ticho, v němž se může narodit nové slovo, jako by to bylo poprvé. Jsme lidmi víry, kteří se snaží otevřít svá srdce těm, kteří nevěří. Občas si nebudeme sami úplně jisti, co to všechno znamená. Jsme jako apoštolové, kteří byli povoláni Kristem a šli s ním do Jeruzaléma, protože věděli, že jen on má slova věčného života. A přece se dohadovali, kdo z nich je největší a často neměli ani potuchy o tom, kam vlastně jdou.

Apoštolský život nás vyzývá, abychom žili v napětí. Slíbili jsme, že své životy budeme rozvíjet spolu se svými dominikánskými bratry a sestrami. „Od té doby pro nás být člověkem, být sám sebou znamená být jedním z bratří kazatelů, nemáme jiný životní příběh.“ (9) Tady je náš domov a nemůžeme mít jiný. Ale impuls apoštolského života nás pudí na různá místa ve světě. Mnoho našich bratří přivedl do industriálního světa, do světa továren a odborového hnutí. Jiné přivedl na univerzity. Vede nás i do kybernetického světa na internetu. Nový projekt francouzských dominikánů, *Jubilatio*, nás zavádí mezi mladé lidi. Na Beninách provozujeme ekologickou farmu. Jsme přítomni ve světě islámu a judaismu. Toto mnohostranné volání a vnitřní napětí náš život vnitřně roztrhává, a tak si uvědomujeme, že jediný život, který máme, není naplánován a budován námi, ale že jsme jej dostali jako každodenní dar, jako chléb života, který nám Dominik slíbil.

1.2 Práce v současné společnosti

V soudobé společnosti ale toto napětí může velice snadno vyústit v pouhé rozdělení. Můžeme se stát lidmi, kteří žijí dvojí život – dominikánský život ve svých komunitách a život našeho apoštolátu. Souvisí to se soudobým pojetím práce. Dojde-li k tomu, pak se ono krásné, bolestivé a plodné napětí tkvící v samém srdci apoštolského života jednoduše rozbije a stanou se z nás lidé, kteří mají své povolání a jen shodou okolností se na noc vracejí do svých řeholních hotelů. Podívejme se na toto nebezpečí, jemuž je náš současný život vystaven, trochu blíže.

a) *Fragmentace našich životů*

Soudobá západní společnost má tendenci rozčleňovat náš život. Pracovní dny jsou odděleny od víkendů, práce od odpočinku, produktivní život od důchodového věku (alespoň pro ty z nás, kteří mají to štěstí a nejsou bez práce). Během dne můžete být třeba učitelem historie, večer rodičem a v neděli křesťanem. Tato fragmentace, rozčlankování našich životů vede k tomu, že žít jednotný a plný život může dnes být velice obtížné. Dominikáni kážou téměř nekonečně rozmanitými způsoby. Jsme faráři a profesory, sociálními pracovníky a nemocničními kaplany, básníky i malíři. Jak žijeme tento svůj apoštolát jako bratři, členové našich komunit, bratři a sestry s řeholními sliby? Vzpomínám si, jak silně na mě zapůsobil rozhovor s jedním mladým dominikánským novinářem, který podobně jako já zakoušel, jak těžké je žít ve světě médií. Ve dne žil v jednom světě, který měl vlastní morální kodex, vlastní životní styl. Na noc se vracel domů do své řeholní komunity. Jak měl být jednotnou osobností, bratrem i novinářem? Když se večer vrátíme do své komunity, tak jako kdokoli jiný ze sebe chceme shodit břímě dne. To, co děláme v zaměstnání, je pro nás jiným životem.

b) *Profesionalizace práce*

Práce se ve stále větší míře profesionalizuje. Často se stáváme kvalifikovanými profesionály na kázání evangelia. Lze dokonce získat diplom v oboru kázání nebo doktorát pastorálních studií. Nikdo z těch, které Ježíš povolal, nebyl „profesionálem“. Na samotné profesionalizaci není nic špatného. Musíme být tak profesionální a kvalifikovaní jako ti, s nimiž pracujeme. Musíme si ale stále být vědomi, jak svůdně může působit úsilí stát se „profesionálem“. Zajišťuje nám to sociální status a postavení. Zařazujeme se tak na určité místo ve stratifikované společnosti. Podtrhuje to naši identitu a vede nás to k jistému způsobu života. Můžeme do své komunity přinášet výplatu. Jak může takový pastor, doktor, profesor být mendikantem, putujícím bratrem nebo sestrou? Nevede nás naše profese zúženou cestou, na které je jedinou vyhlídkou profesní postup? Zůstáváme svobodnými pro neočekávané požadavky svých bratří a Boha?

c) *Pracovní etika*

A konečně v západní společnosti zvítězila etika práce. Práce je to, co ospravedlňuje naši existenci. Nezaměstnaní jsou vyloučeni z Království. Hektická aktivita, s níž se můžeme v řádu tak často setkat, ať už kážeme kdekoli, svědčí o tom, že občas i my začínáme věřit, že se můžeme spasit svou prací. Uctíváme Dominika jako „kazatele milosti“ (*praedicator gratiae*), ale je na našich životech opravdu patrné, že spása je dar? Žijeme jako ti, kteří jsou si vědomi, že život, plnost života je opravdovým darem? Díváme se podle toho i na své bratry? Nesnažíme se předstihnout jeden druhého, abychom si dokázali, jak moc práce máme, a jak jsme tedy důležití?

1.3 Poušť ztráty smyslu

Kazatel tedy musí být ve svém životě neustále úplně otevřený změnám. Musíme jistým způsobem sdílet exodus Božího Slova, které vyšlo od Otce, aby přijalo vše lidské. Na tomto exodu jsme občas vyváděni na poušť, jakákoli cesta do zaslíbené země se zdá ztracena. Jsme jako Job, který sedí na

hromadě hnoje a vyznává, že jeho vykupitel žije. Občas také pouze sedíme na hromadě hnoje. Dovolíme-li, aby se nás dotklo to, o čem pochybují a čemu věří naši současníci, octneme se možná také na poušti a bude nám připadat, že evangelium nemá už také žádný smysl. „Mou cestu zahradil zdí.“ (Job 19,8)

Nejhlubší krize naší společnosti tkví pravděpodobně ve ztrátě jakéhokoli smyslu. Násilí, korupce, narkomanie jsou jen příznaky hlubší choroby – žízníme po tom, aby naše lidská existence měla alespoň nějaký smysl. Aby z nás udělal kazatele, vyvede nás Bůh možná i na tuto poušť. Naše staré jistoty tam přijdou vniveč, a Bůh, jehož jsme znali a milovali, se skryje. Budeme tak moci mít účast na temné noci v Getsemanech, kdy se vše zdá absurdní a nesmyslné a i Otec zdánlivě zmizel. A přesto – jedině když se necháme dovést tam, kde nic už nemá žádný smysl, budeme moci zaslechnout slovo milosti, které Bůh nabízí naší době. „Milost se prokáže tam, kde jsme, zlomeni zoufalstvím, vedeni k chvále.“ (10)

Čelíme-li v sobě samých velké prázdnotě, můžeme být pokoušeni vyplnit ji nikoli živým Bohem, ale otřepanými frázemi, jimž sami jen stěží věříme. Fundamentalismus, který v dnešní církvi tak často nacházíme, je možná jen bojácnou reakcí těch, kteří stojí na okraji pouště a nemají odvahu do ní vstoupit. Poušť je místem ticha nahánějícího strach. Můžeme se snažit toto mlčení přehlušit hlasitým vykřikováním starých formulek. Ale Pán nás vede na poušť, aby nám ukázal svou slávu. A proto, jak říká Mistr Eckhart: „Stůj pevně a nesnaž se vypotácet ze své prázdnoty.“ (11)

1.4 Komunity apoštolského života

Jak nás mohou naše komunity podpořit v našem apoštolském životě? Jak si můžeme navzájem poskytnout oporu, octne-li se nějaký náš bratr či sestra na poušti, kde vůbec nic nemá smysl?

a) Apoštol je ten, kdo byl poslán. Apoštolové nežadají o práci. Dáváme svůj život řádu, aby nás mohl použít při plnění svého poslání. Většina dominikánských komunit zachovává pravidelný režim – ráno odcházíme za prací, večer se vracíme. My však jen nechodíme do zaměstnání jako většina zaměstnanců. Je to komunita, která nás do práce vysílá. A „apoštolové se vrátili a vypravovali (Ježíši), co všechno udělali“. (Lk 9, 10) Nasloucháme svým bratřím, když nám po svém návratu domů večer vyprávějí, co všechno udělali? Dáváme jim možnost, aby s námi sdíleli vše, s čím se při výkonu svého apoštolátu setkali? Pracujeme mimo komunitu, ve svých farnostech či učebnách pro ně, pro své bratry, v jejich jménu, zastupujeme je? Komunita je na všech těchto místech zastoupena svými bratry nebo sestrami.

Jak se může stát naše společná ranní a večerní modlitba něčím jiným než společným vykonáním naší povinnosti, jak se může stát součástí životního rytmu komunity, která své členy ráno vysílá do světa a večer je přijímá zpátky? Modlíme se se svými bratry a za své bratry a jejich apoštolát? Jestliže ne, proč pak své komunity nazýváme apoštolské? Pak jsou to spíš noclehárny.

Generální kapitula v Calerueze předložila výborné a jasné návrhy na to, jak by naše komunity měly plánovat a hodnotit společné poslání komunity tak, aby mezi bratry vzrůstalo vědomí spolupráce. Velice důrazně vybízím jednotlivé komunity, aby tato doporučení realizovaly.

b) Měli bychom být schopni v našich komunitách vzájemně sdílet svou víru i pochybnosti. Pro většinu z nás, zvláště pro ty, kteří vstupují do řádu v současné době, to neznamená jen společnou recitaci žalmů. Potřebujeme sdílet navzájem víru, která nás do řádu přivedla a která je nám i teď oporou. To je základem vědomí bratrství. Můžeme se o to zatím jen plaše pokoušet, ale už i tím nabízíme svým bratřím a sestrám chléb života a nebeskou vodu. Generální kapituly opakovaně doporučují, aby každá veřejná liturgie obsahovala kázání. Nejen proto, že jsme řádem kazatelů, ale také proto, abychom mohli navzájem sdílet svou víru.

Musíme ale také být schopni snášet své pochybnosti. Zejména tehdy, když se náš bratr octne na své poušti a nic pro něj už nemá smysl, musíme ho nechat mluvit. S úctou musíme hledět na boj, který vede, a ne ho násilně umlčovat. Najde-li náš bratr odvahu sdílet s námi momenty své temnoty a nepochopení a najdeme-li my odvahu naslouchat mu, může se právě to stát největším darem, který nám onen bratr může dát. Pán může vést našeho bratra do temné noci v Getsemanech. Budeme spát, zatímco on povede svůj boj? Nic neupevňuje vzájemná pouta v komunitě víc, než když společně bojujeme o uchování víry. Je jedno, dochází-li k tomu na teologické fakultě nebo v chudinské čtvrti v Latinské Americe. Ve společném souboji o nalezení smyslu své existence a svého povolání ve světle evangelia budeme jistě překvapeni Bohem, který je vždy nový a nevypočitatelný. A můžeme být také překvapeni tím, že se s druhými setkáme a znovu je spatříme tak, jako by to bylo poprvé.

2. CITOVÝ ŽIVOT

2.1 V tom záleží láska

„V tom záleží láska: ne že my jsme milovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy. Milování, když nás Bůh tak miloval, máme se i my navzájem milovat“ (1 Jan 4, 10–11). Apoštolský život je účastí na této vykupitelské Boží lásce k lidstvu. Pokud tomu tak není, je naše kázání v lepším případě jen zaměstnáním, v horším případě manipulací s druhými lidmi, šířením určité ideologie. Možná, že v některých zemích jsou kostely prázdné, protože hlásání evangelia je tam spíše mocenským úkonem než výrazem bezmezní Boží lásky. Abychom se stali skutečně naplno žijícími kazateli, musíme objevit, jak správně milovat. „Mým povoláním je Láska.“ (12)

Mohli bychom to ale vyjádřit i jinak. Pro nás, dominikány, je učení se lásce neoddělitelně spojeno s tím, že jsme uchvázeni tajemstvím Božího vykoupení lidstva. To je naše škola lásky. Ti, kteří dnes mají na starost řeholní formaci, čelí otázce „citovosti“, musím přiznat, že toto slovo nemám příliš rád. Jak máme formovat ty, kteří vstupují do řádu, aby byli schopni milovat plně a pravdivě jako v čistotě žijící řeholníci? Mnohým z nás se nedostala žádná nebo jen velice omezená formace týkající se našich emocí, sexuality, touhy milovat a být milován. Nepamatuji se, že by se mnou kdy v čase mé formace někdo o těchto věcech hovořil. Jako by se předpokládalo (spíš se s jistou nervozitou doufalo), že „problém“ vyřeší, když si pořádně zaběháme nebo si dáme studenou sprchu. Bohužel, neumím běhat a studenou sprchu nenávidím!

Nechci v tomto listu rozvíjet otázky týkající se speciálně formace a citovosti, doufám totiž, že brzy se objeví list věnovaný právě formaci. Chci teď jen zdůraznit toto: nestačí doufat, že vše bude v pořádku, budeme-li do řádu přijímat jen vyrovnané mladé muže a ženy, nezatížené žádnými patrnými citovými nevyrovnanostmi. Položí vyrovnaní lidé svůj život za přítele? Opustí svých 99 ovcí a půjdou hledat tu jedinou, která se ztratila? Budou jíst a pít s prostitutkami a hříšníky? Bojím se, že by mohli být až příliš rozumní. V komentáři k Janovu evangeliu napsal Augustin: „Ukažte mi někoho, kdo miluje, a on pochopí to, co říkám.“ (13) Pouze ti, kteří jsou schopni milovat, mohou porozumět vášnivosti apoštolského života. Nenecháme-li se pohltit vlnami nesmírné lásky, všechny naše pokusy o čistotu skončí jako cvičení v sebeovládání. Můžeme uspět, ale za cenu velké škody na sobě samých. Můžeme ale také prohrát za cenu velké škody na druhých. Nejsou-li motivy našeho apoštolátu a naše schopnost milovat hluboce integrovány, pak se stávají nástrojem ovládnutí nás samotných nebo našeho okolí. Ale Ježíš se vzdal kontroly nad svým životem a svěřil ho do našich rukou.

2.2 „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život.“ (Jan 15, 13)

Láska k lidstvu může být velice obdivuhodná, ale může být také jakousi mdlou a abstraktní náhražkou za onu hlubokou a osobní lásku, po níž občas toužíme. Je taková „láska k lidstvu“ opravdu dostatečná? Ještě naléhavěji tuto otázku vnímáme v soudobé společnosti, pro kterou určujícím modelem lásky je vášnivá sexuální láska mezi mužem a ženou. Cítíme-li to tak naléhavě, jak nás potom může uspokojit láska k lidstvu?

Tato vášnivá manželská láska je samozřejmě hlubokou lidskou potřebou a ještě se o ní dále zmíním. Může být rovněž obrazem našeho vztahu s Bohem, jak je tomu např. ve středověkých komentářích k Písni písni. Existuje však ještě jedna tradice, asi více dominikánská. V samém srdci Janova evangelia se píše: „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život.“ V tom tedy spočívá tajemství lásky. Někdo je schopen položit svůj život za své přátele. Je to láska, které je hluboce vášnivá, láska, která utváří Ježíšův vztah k učedníkům, prostitutkám a celníkům, nemocným a malomocným, dokonce i k farizeům. Je to vášnivá láska, jejímž vrcholem je touha, která Ježíše vede na Golgotu. Což v tom nevidíme opravdovou vášnivost jako v každé skutečné lásce?

Naše společnost bude možná pokládat náš způsob lásky za nepochopitelný, protože jednoznačně odmítáme typický výraz lásky, jakým je sexuální spojení s druhým člověkem. Někdy bude možná nám samým připadat, že přicházíme o velkou zkušenost, že vlastně nežijeme. Svátý Tomáš ale učí, že v samém srdci života Boha, který je láska, je přátelství, nevýslovné přátelství mezi Otcem a Synem, a toto přátelství je Duch. Abychom tedy žili opravdu naplno, nevýslovně plně, máme nalézt svůj domov v tomto přátelství a nechat se jím přeměnit. Tato zkušenost pronikne vše, co děláme a čím jsme. Jak napsal Don Goergen OP: „Celibát sám o sobě nesvědčí o ničem. Ale ti, kteří v něm žijí, ano.“ (14) Vydáváme svědectví o království, vidí-li v nás druzí lidi, které čistota osvobozuje k životu.

Naše komunity by měly být školami přátelství. Když svatý Hyacint umíral, opakoval slova svatého Dominika bratřím: „Chovejte v srdcích dobrotu a laskavost (lahodnost, *dulcedo*). Zachovávejte lásku k Bohu a bratrskou lásku.“ (15) Jsme vždy k druhým dostatečně dobří a vlídní? V řeholním životě vždy vládl jakýsi strach z přátelství, v dominikánské tradici to však nebylo tak patrné. Od samého počátku zde existovala hluboká a láskyplná přátelství – Dominika k jeho bratřím a sestřám, Jordána Saského k jeho milované Dianě a k Jindřichovi, Kateřiny Sienské a Rajmunda z Kapuy. Z doby mého mládí mi utkvělo v paměti jedno dominikánské pořekadlo: „Nemám nic proti důvěrnému přátelství, nesouhlasím s důvěrným nepřátelstvím.“ Takové přátelství nikdy nevede k vydělování, ale naopak hluboce nás proměňuje, bolestivě a pozvolna nás osvobozuje ode všeho, co je v nás nadřazeného a majetnického, od všeho povýšeně blahosklonného nebo opovrhujícího. Je-li naše přátelství skutečně podílem na životě Nejsvětější Trojice, pak vede k lásce, jež druhému zajišťuje rovnost a činí ho svobodným. Bede Jarrett, anglický provinciál, roku 1932 napsal: „Ach, drahé přátelství, jak velký Boží dar to je! Nemluvte o něm špatně. Raději chvalte jeho Tvůrce a Vzor, požehnanou Trojici.“ (16) Je-li to skutečně přátelství pocházející od Boha, stane se mohutným impulsem pro naše kázání evangelia.

Vrcholem naší lásky musí být schopnost vzdát se jakéhokoli vlastnického nároku. Těm, které milujeme, musíme nechat úplnou svobodu, musíme jim nechat volnost odejít. Dává má láska druhému člověku svobodu, aby žil svůj vlastní život, a nechává mě svobodným pro poslání řádu? Pomáhá tedy např. této ženě má láska v tom, aby vzrůstala její láska k manželovi, nebo poutám její život ke svému a činím ji závislou na sobě? Toto bolestivé, ale osvobozující vzdávání se jakéhokoli vlastnického nároku na druhého nás vyzývá k tomu, abychom v životě těch, které milujeme, zaujali místo na okraji. Měli bychom umět zmizet ze samého středu jejich života, tak aby na nás mohli zapomenout a být volní – pro někoho jiného, pro Boha. Je to velice těžké, ale jsem pevně přesvědčen, že nám to může přinést více radosti, než bychom si vůbec kdy mohli představit. Teprve když je náš bok otevřený, může z něj prýstit živá voda.

Jedním z krásných příkladů takové lásky v našem řádu je nepochybně láska mezi blahoslaveným

Jordánem Saským, Dominikovým nástupcem v úřadu magistra řádu, a dominikánskou mniškou blahoslavenou Dianou d'Andalo. Evidentně jeden druhého velice milovali. Který z magistrů řádu kdy napsal nějaké ženě s takovou otevřeností: „Nejsem snad tvůj, nejsem snad s tebou: tvůj při práci, tvůj při odpočinku, tvůj, když jsem s tebou, tvůj, když jsem od tebe vzdálen?“ (17) Je nepochybné, že Diana naučila Jordána mnoho o tom, jak opravdu milovat. Ale ve svých dopisech jí Jordán vždy dává svobodu v cestě za Pánem. Je přítelem Ženichovým, jeho úlohou je dovést nevěstu k ženichovi:

„Mysli na něj. Co postrádáš, protože s tebou nemohu být já, vynahrad' si ve společnosti lepšího přítele, tvého Ženicha Ježíše Krista, který je s tebou daleko věrněji v duchu a v pravdě a který k tobě hovoří sladčeji a má s tebou mnohem lepší záměry než Jordán.“ (18)

V jistém slova smyslu musíme být „vyvlastněni“ ze svých vlastních rodin. Budeme je i nadále milovat a radovat se z jejich lásky k nám, ale když jsme jednou složili své sliby v řádu, musíme být volní, abychom mohli jít kamkoli, kde nás bude řád pro splnění svého poslání potřebovat. I kdyby to bylo sebedál od našich domovů a rodin. To patří k naší chudobě. Teď náležíme především řádu a službě hlásání evangelia.

2. 3 Sexualita, tělesnost a touha

a) Nedosažitelný ideál?

To vše je jistě krásné, může to však vypadat jako příliš vzdálený a nedosažitelný ideál. Jak tak bojujeme se svými sexuálními touhami, představami a sklony ovládat, může nám toto nesobecké přátelství připadat pro nás nedosažitelné. Média nás dennodenně ujišťují, že tento ideál je „nerealistický“. Ale Bůh neproměnil lidství tím, že by nás vyzval, abychom se vlastní námahou propracovali až do nebe. Božský život za námi přichází tam, kde jsme, do naší tělesnosti z masa a krve. Ježíš vyzval Zachea, aby slezl ze stromu a setkal se s ním na zemi. Slovo se stalo tělem, přijalo na sebe naše touhy, naše vášně, naši sexualitu. Jestli jsme se tedy opravdu setkali s Pánem a byli jsme uzdraveni, pak i my musíme žít jako „vtělení“, v těle, které máme, se všemi svými vášněmi, zraněními a touhami.

Musíme vyjít od toho, kým a čím opravdu jsme. Jsme-li oblékáni do hábitu, přinášíme do řádu právě svou osobu s celou naší historií i s ranami, které v sobě neseme. Je to právě tahle osoba, kterou Pán povolal, ne nějaká ideální lidská bytost. Přicházíme s jizvami ze své minulosti, třeba i s nezahojenými vzpomínkami na neúspěšnou lásku, se vzpomínkami na špatné zacházení, se zraněnou sexualitou. Naši rodiče nás naučili milovat, možná nám ale také zasadili rány, které se budou ještě dlouho hojit. Růst v Kristově lásce vyžaduje čas – a ten čas jsme dostali. Je to dar. A Bůh vždy dává své dary v čase. Celá staletí si utvářel svůj lid, připravoval si tak cestu pro narození svého Syna. Bůh nám dává život trpělivě, ne naráz, v jednom okamžiku. Chceme-li tento dar přijmout, musíme přijmout i způsob, jakým jej Bůh dává, „ne ten, který dává svět, já vám dávám“ (Jan 14, 27). Přijetí času, v kterém je nám dáván onen dar, je snad ještě důležitější právě v naší společnosti, kde se prodlužuje období dospívání a mnozí z nás dozrávají až velice pozdě. Musíme začít od našich přání, tužeb, od našeho těla. Nejsme andělé, ani zvířata, ale bytosti z masa, krve a s duchem, určené pro Boží království. Dopustíme-li se však té chyby, že se budeme pokládat za anděly, pak se, jak říká Pascal, staneme zvířaty.

b) Touha

„Odstráním z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa“ (Ez 36, 26). Mají-li se naše srdce změnit v srdce z masa, musíme nechat proměnit i své touhy.

Jaké jsou touhy, které utvářejí naše srdce a které skrýváme před druhými, a dokonce i před sebou?

„Nikdo z nás do sebe nevidí tak dobře, aby mohl říci, kde přesně leží naše srdce.“ (19) Dokud se otevřeně nepodíváme svým touhám tváří v tvář a nenaučíme se toužit správným způsobem, budeme jako vězni ovládaní svými touhami. Naučit se to je ale ve společnosti systematicky zaměřené na rozvíjení našich tužeb velice těžké. Naše společnost hyne nikoli nedostatkem, ale přemírou tužeb. Každá reklama nás vybízí, abychom toužili více, neomezeně, nekonečně. Svět je konzumován hltavou, nenasytnou touhou, která může pohltit nás všechny. Neomezená sexuální touha je pouze jedním příznakem toho, k jakému pohledu na svět jsme vedeni. Svět je něco, co si můžeme vzít a zkonsumovat.

Láska založená na přátelství nás především vede k tomu, abychom druhé uměli přijímat, aniž bychom je chtěli vlastnit. Radujeme se spolu s nimi, ale neděláme si na ně vlastnický nárok. Je těžké dosáhnout takové svobody srdce, žijeme-li v kultuře trhu, kde vše, včetně druhých lidí, má být získáno a použito. Opravdové přátelství od nás tedy vyžaduje rozchod s převládající kulturou naší doby. Musíme se naučit dívat se správně, jasně, s očima, které druhé lidi a svět nechtějí požírat. Svátý Tomáš napsal „ubi amor, ibi oculus“. „Kde je láska, tam je i naše oko.“ (20) Říká, že když podléháme chlípnosti, hledíme na druhé jako lev na jelena – jako na kořist, která má být pozřena. Láska je tedy neoddelitelná od pravé chudoby srdce. William Blake se ptal: „Což může jít o lásku, když druhé vysáváme jako houba vodu?“ (21)

Uzdravení našich tužeb tak předpokládá odlišný způsob existence ve světě – pravou chudobu. Jakým znamením by pak byla čistota, zůstali-li bychom stejně zništnými a nenasytnými jako dříve? Don Goergen OP napsal: „Sdílím-li život konzumní společnosti, obhajují kapitalismus, toleruji machismus, věřím, že západní společnost je lepší než jiné a zachovávám sexuální abstinenci, vydávám jednoduše svědectví o tom, za čím stojím – o kapitalismu, sexismu, západní aroganci a sexuální abstinenci. V takovémto kontextu má pak sexuální abstinence jen stěží nějaký hlubší smysl a celkem pochopitelně je zpochybnována.“ (22)

Také na sexualitu se musíme dívat svobodně a zbavit se sexuálních mýtů platných v současné společnosti. Musíme demytologizovat sex. Na jedné straně je dnes sexuální vztah pokládán za vrcholné naplnění našich nejsilnějších tužeb po sdílení a za jediný únik ze samoty. Sexuální vztah byl nazván poslední existující svátostí transcendentna, jediným znamením, že existujeme pro druhé a že vlastně vůbec jsme. Žít bez sexuálního vztahu znamená v tomto kontextu být polomrtvý. Na druhé straně je však sexualita velice trivializována. Jistá anglická dáma nedávno prohlásila, že sex není o nic důležitější než šálek čaje. Právě toto spojení zbožštění sexu a jeho trivializace činí celibát tak obtížným. Je nám říkáno, že sex musíme mít a zároveň že nestojí za to, abychom se nad ním nějak zamýšleli. Převýchova našich lidských srdcí vyžaduje, abychom se na sexualitu uměli podívat jasně a nepředpojatě. Ovšem že je to krásné znamení spojení s druhým člověkem, vzájemné sebeobdarování, a proto sexualita nesmí být nijak snižována. Ale jsou i jiné způsoby, jak můžeme plně milovat, takže zřeknutí se sexuálního vztahu nás neodsuzuje do izolace a opuštěnosti.

Konečně, tváří v tvář trhu s jeho nenasytnými touhami, nevybízí nás sexuální zdrženlivost k tomu, abychom se více a více omezovali, ale naopak, abychom toužili po něčem větším. Jsme lidé s vášněmi, a kdybychom své vášně chtěli zabít, naše lidství by zakrnělo a uvadlo. Stali bychom se kazateli smrti. My naopak musíme být svobodní pro hlubší touhy, pro touhy po nekonečné Boží dobrotě. Jak říká Oshida, japonský dominikán, prosme Boha, aby se pro nás sám stal neodolatelným. Naše touhy možná scházejí ze správné cesty ne proto, že si přejeme příliš mnoho, ale proto, že jsme se spokojili s málem, s příliš nedostatečným naplněním. „Naším ideálem není úplně kontrolovat své touhy, ale nechat je plně vládnout ve službě neomezené touze po Bohu.“ (23) Reklamy, které lemují naše silnice, nás vyzývají, abychom bojovali jeden proti druhému, šlapali jeden po druhém v souboji o naplnění našich bezuzdných tužeb, náš Bůh nám nabízí, že uspokojí naši nekonečnou touhu zcela svobodně, jako dar. Nechme tedy své touhy směřovat do větší hloubky.

Takováto přeměna našich tužeb bude jistě vyžadovat jistý asketismus. Tomuto závěru jsem se sám dlouho vzpouzel! Dominik jistě dosáhl své svobody, spontaneity, veselosti částečně i proto, že byl střídavý a jedl i pil jen málo. Spolu se svými bratry uměl oslavovat, ale také se postil. (V angl. je to výstižnější, protože se tu využívá zvukové podoby dvou slov – *he feasted and he fasted.*) Existuje askeze, která není manichejským odmítnutím světa, jenž byl stvořen Bohem, ale učí nás lépe se z tohoto světa radovat. „Nejde o to zřít se samotné touhy, to by bylo nelidské, ale její násilnosti. Máme zemřít násilí, agresivně požítu, aby se požitek, radost mohly stát všudypřítomnými.“ (24) Střídmost usměřňuje naše touhy podle potřeb našeho těla, a tak nás zachraňuje před lživým sváděním naší fantazie a tyranií tužeb.

c) Tělo

Nemohu zrale přistupovat ke své sexualitě, aniž bych se naučil přijímat, a dokonce se těšit z lidského těla, mého vlastního i druhých lidí. Toto je tělo, které mám a kterým jsem, stárnoucí, tloustnoucí, ztrácející vlasy, viditelně smrtelné. Musím přirozeně přijímat i těla ostatních lidí, krásná i ošklivá, nemocná i zdravá, mladá i stará, mužská i ženská. Svátý Dominik založil řád, aby zachránil lidi z tragického vlivu dualistického náboženství, které se stavělo proti tomuto stvořenému světu jako proti zlu. V naší tradici od samého počátku hraje ústřední roli oceňování tělesnosti. Bůh přišel sem, mezi nás, aby se s námi setkal a vykoupil nás, stal se lidskou bytostí z masa a krve jako my. Ústřední svátostí naší víry je účast na jeho těle, naší konečnou nadějí je vzkříšení těla. Slib čistoty není útekem před naší tělesností. Jestliže se Bůh stal bytostí z masa i krve, můžeme se toho odvážit i my.

Co pro nás znamená naše tělesná existence, můžeme odhalit na vrcholu Ježíšova života, když nám dal své tělo. „Toto je moje tělo, které se za vás vydává.“ Tam vidíme, že tělo není jen hromada masa, balík svalů, krve a tuku. Eucharistie nám ukazuje povolání našeho lidského těla: stát se darem pro druhé, možností sjednocení, sdílení.

Bolestivou stránkou celibátu je, že se zřikáme onoho intenzivního prožívání tělesnosti, jakým je ono nejužší možné spojení těl, v nichž se odevzdáváme jeden druhému bez jakéhokoli omezení. Tam lze zahlédnout skutečně hlubokou identitu těla – není to hromada svalů, ale tajemství, svátost přítomnosti. Sexuální spojení vyjadřuje naši nejhlubší touhu po sdílení našich životů. Proto je spojení dvou lidí i svátostí Kristova sjednocení s církví. I my, řeholníci, můžeme ve své tělesnosti svým způsobem také zpřítomňovat Krista. Kazatel vyjadřuje Slovo nejen tím, co říká, ale vším, čím je. Boží slitování, soucit se chce stát tělem a krví v nás, v naší křehkosti, v našich tvářích.

Ve Starém zákoně se často vyskytuje modlitba, aby nad námi Bůh rozzářil svou tvář. Tato modlitba byla definitivně vyslyšena v podobě lidské tváře, Kristovy tváře. Kristus pohlédl na bohatého mladíka s láskou a vybídl ho, aby jej následoval, pohlédl na Petra na nádvoří, když jej Petr zradil, pohlédl na Marii Magdalénu v zahradě a zavolal ji jménem. Jako kazatelé můžeme nabídnout Bohu, aby pro tento soucitný pohled použil naše tělo. Naše tělesnost není vyloučena z našeho povolání. „A tak se muž, který je současně kazatelem i bratrem, může bolestivě a jen velice nerovnoměrně naučit, co to znamená dávat Bohu svou tvář, lidskou tvář, která se směje i pláče i tváří znuděně... Právě ve své jedinečnosti a individualitě, která má pro Boha věčný rozměr a po níž Bůh touží, jsme také zjevením, projevem, výrazem toho, který je jediným Slovem vysloveným přede všemi věky z Otcova mlčení.“ (25)

Pravá čistota srdce nespočívá v tom, že jsme uchráněni před znečištěním tímto světem. Spíš jde o to být plně přítomnými v tom, co děláme a čím jsme, mít tvář a tělo, které je naším výrazem, v němž se vyjadřujeme upřímně beze vší falše a neupřímnosti. Lidé čistého srdce se nemusejí ukryvat za svými tvářemi, vyhlížejícími velice obezřetně a ustrašeně. Jejich tváře jsou průhledné, nechráněné, nahé a zranitelné, jako byl Kristus. Mají jeho svobodu a spontánnost. „Jen ten, kdo má čisté srdce, se může smát ve svobodě, která osvobozuje i druhé.“ (26)

d) Plodnost

Asi více než cokoli jiného postrádám to, že nemám vlastní děti. A cítím-li to já jako muž, jak těžké to pak asi musí být pro ženu! Je to základní touha, které si musíme být vědomi. Ale je-li náš apoštolský život uchvácený plodivou láskou Boha k lidem, pak i my budeme plodní. Mistr Eckhart říká, že Boží láska v nás je zelená a úrodná. Bůh je v nás tak „zelený a kvetoucí v téže radosti a slávě jako sám v sobě“ (27). „Hlavním záměrem Boha je rodit, plodit. Není spokojen, dokud v nás nezplodí svého Syna. A ani duše nedosáhne spokojenosti, dokud se v ní nenarodí Syn.“ (28)

K našemu bratrskému a sesterskému životu patří, že si navzájem pomáháme vydávat plody. Apoštolský život není jen záležitostí nikdy nekončící práce. Jestliže život našeho apoštolátu vychází z hojnosti Božího života, pak musíme mít podíl i na tvůrčí činnosti Boží.

Rodičovství však s sebou nese jak prožitek radosti, tak i bolesti, když své děti musíme nechat odejít. Vyvrcholením úlohy rodičů je poskytnout svým dětem svobodu a nechat je budovat si jejich život samostatně, odlišně od našich představ. I my musíme nechat volný průběh tomu, co jsme přivedli k životu. Skutečně plodní budeme tehdy, když projekty, které jsme zahájili a jimž jsme věnovali své životy, budou pokračovat jiným směrem a pod vedením jiných lidí. Je to těžké, ale úspěšnost rodičů spočívá v tom, že svým dětem dají svobodu.

2.4 Jak si můžeme navzájem být oporou?

Dovolíme-li lásce, kterou je Bůh, aby se nás dotkla, pomalu začneme žít. Mohlo by se zdát, že bezpečnější by bylo zůstat mrtvými, nezranitelnými, nedotknutelnými. Ale je tomu opravdu tak? „Přírodě se hnusí prázdnota. Člověk s prázdným srdcem může prožít strašné věci. V krajním případě je lepší podstoupit riziko nějakého skandálu, než mít klášter – chór, refektář, místnost pro rekreaci – plný mrtvých mužů. Náš Pán neřekl: Přišel jsem, abyste měli pocit bezpečnosti a měli ho v hojnosti. Někteří z nás by dali nevim co, aby se mohli cítit bezpečněji, jak v tomto, tak na onom světě, ale nemůžeme mít obojí: pohodlnou jistotu i život. Musíme si vybrat.“ (29) Zvolíme-li si život, budeme potřebovat komunity, které nám poskytnou oporu, až budeme pomalu ožívat, které nám pomohou růst v lásce, jež je opravdu posvátná, poněvadž prýští z Božího Slova.

a) Komunity naděje

Nejvíce ze všeho bychom si měli navzájem nabídnout naději a milosrdenství. Často nás do řádu přivádí obdiv k našim bratřím. Doufáme, že se jim staneme podobnými. Brzy však zjistíme, že i oni jsou stejní jako my, slabí, hříšní a sobečtí. To v nás může vyvolat hluboké rozčarování. Vzpomínám, jak si jeden novic právě na tohle stěžoval. Novicmistr mu na to řekl: „Jsem rád, že slyším, že nás už neobdivuješ. Teď je šance, že nás můžeš začít mít opravdu rád.“ Tajemství vykupitelské Boží lásky nelze vnímat v komunitě složené z duchovních hrdinů, ale ve společenství bratří či sester, kteří se na cestě do Nebeského království podporují naději a milosrdenstvím. Vzkříšený Pán se zjevil uprostřed společenství ustrašených a slabých mužů. Chceme-li jej potkat, musíme sebrat odvalu být tam s nimi. Jordán Saský psal do Paříže bratřím, kteří byli stejní jako my: „Ježíš se nemůže zjevit těm, kteří se sami vyřadí ze společenství bratří. Tomáš Pána neviděl, protože nebyl s ostatními učedníky. A vy si o sobě myslíte, že jste svatější než Tomáš?“ (30)

Nejvíce potřebujeme podporu svých komunit, když jsme v lásce neúspěšní. Neúspěšní můžeme být proto, že prožíváme neplodné období, kdy si připadáme jako neschopní jakékoli lásky a naše srdce z masa byla nahrazena srdci z kamene. Tehdy potřebujeme své bratry, aby za nás věřili, že:

„Skrýto v největší hloubi našeho nitra – jakkoli jsme byli věrolomní a zkažení – skryto v největší

hloubi našeho nitra zůstává semínko lásky.“ (31)

V našich komunitách nesmí mít místo žádné obviňování a obžaloba, „neboť byl svržen žalobník našich bratří“ (Zj 12, 10). Může se stát, že zhřešíme a domníváme se, že jsme se zpronevěřili svému povolání a musíme s ostudou opustit řád. Tehdy budou muset naši bratři a sestry za nás důvěřovat v Boží milosrdenství, když pro nás samotné je to téměř nemožné. Může-li Bůh přimět mrtvý strom na Golgotě, aby vydal květ, pak jistě může vytěžit ovoce i z mého hříchu. Potřebujeme, aby naši bratři věřili za nás, když my toho nejsme schopni, že selhání neznamená konec, ale že Bůh ve své nekonečné plodnosti může i z toho učinit další krok naší cesty ke svatosti. Naše hříchy mohou pocházet z našich tápavých pokusů o lásku. Celá ta léta Augustinových sexuálních dobrodružství byla možná součástí jeho hledání toho, kdo je nejvíce hodný milování. A jeho čistota pak nebyla přerušena jeho tužeb, ale jejich vyvrcholením.

b) Komunita a sexuální orientace

V této otázce hrají velkou roli kulturní rozdíly. Je třeba přistupovat k tomuto tématu s velkou ohleduplností, abychom se vyhnuli skandalizaci či zranění svých bratří a sester. V některých kulturních oblastech je přijetí homosexuálně orientovaných lidí do řehole fakticky nemyslitelné, jinde jsou přijímáni bez jakýchkoli problémů. Máme sklon hodnotit vše, co se o této otázce píše, zjednodušeně pod zorným úhlem toho, zda autor je „proti“ či „pro“ homosexualitu. To však není správná otázka. Nejsme to my, kdo má Bohu říkat, koho má nebo nemá povolání k řeholnímu životu. Generální kapitula v Calerueze potvrdila, že požadavek čistoty se ve stejné míře týká všech bratří a sester, ať je jejich sexuální orientace jakákoli, a proto by nikdo neměl být z tohoto důvodu odmítán. V Calerueze se o tomto problému hodně diskutovalo a jsem si jist, že diskuse bude ještě pokračovat.

Jak mohou naše komunity poskytovat oporu bratřím, kteří mají potíže se svou sexuální orientací? Především musíme uznat, že tento problém se velice hluboce dotýká naší identity. Pro mnoho mladých lidí, kteří vstupují do řádu, je tato otázka velice citlivá a důležitá, a to ze dvou důvodů. Především to velice často souvisí s hlubokou touhou po určení své vlastní identity. Pro mnoho mladých lidí je prvořadou otázkou: „Kdo jsem?“ A za druhé, v důsledku prodlouženého dospívání, které je charakteristické pro mnoho kultur v současné době, není otázka sexuální orientace velice dlouho jasně vyřešena. Občas dostávám od některých bratří žádost o dispensaci, protože si až později ve svém životě uvědomili, že jsou v zásadě heterosexuálně orientovaní, a tudíž se mohou oženit.

Zjistí-li bratr, že je homosexuál, je důležité, aby věděl, že je přijímán a milován právě takový, jaký je. Mohl by totiž žít v ustavičném strachu z odmítnutí a obviňování. Ale přijmeme-li ho, může se právě toto naše přijetí stát posilou na jeho další cestě k tomu, aby svou nejhlubší identitu objevil v tom, že je Božím dítětem, Neboť nikdo z nás, heterosexuál ani homosexuál, nemůže svou nejhlubší identitu nalézt ve své sexuální orientaci. Jen v Kristu musíme odhalit nejhlubší kořeny své identity. „Milování, už teď jsme Boží děti. Ale čím budeme, není ještě zřejmé. Víme však, že až on se ukáže, budeme mu podobní, a proto ho budeme vidět tak, jak je“ (1 Jan 3, 2). Když jsme složili své sliby, rozhodli jsme se následovat Krista a v něm nalézt svou identitu. Patří k naší chudobě, že se nemůžeme ztotožnit s žádnou nedostatečnou identitou. „U kořene všech našich vlastnických sklonů je nakonec vlastnická touha být sám sebou, touha, aby v mém srdci nebyla nepojmenovatelná propast, do které je jako do vakua nevyhnutelně stahován bezejmenný Bůh, ale aby tam bylo jasné vědomí identity, která mi patří, která je vymezena tím, že je mou.“ (32) Každý bratr, který si učiní ze své sexuální orientace ústřední bod své identity, se mýlí v tom, kým opravdu uvnitř je. Zastaví se na okraji vozovky silnice, zatímco je volán k cestě do Jeruzaléma. Základní je, že jsme schopni milovat, a proto jsme Božími dětmi, nikoli to, jaká je naše sexuální orientace. Nejde tu však jen o osobní vědomí vlastní identity. Naše identita je dána i tím, že jsme si navzájem bratry a sestrami. Jsme zodpovědní za to, jak působíme na druhé svým vystupováním, zvláště v oblasti tak citlivé, jako je sexuální orientace. Každý bratr by měl tedy být přijat takový, jaký je. Ale kdyby se v rámci našich komunit měly

objevovat nějaké skupiny založené na sexuální orientaci, mělo by to velice zhoubný vliv na jednotu komunity. A mohlo by to bratřím i ztěžovat zachování slibu čistoty. Vedlo by je to k tomu, aby o sobě uvažovali směrem, který není pro povolání kazatele Království Božího ústřední.

c) Zamilovanost

Ač pokládáme přátelství za nejvyšší formu zjevení lásky, která má svůj původ ve vnitřním Božím životě, může se nám stát, že se zamilujeme. A může to být jedna z nejvýznamnějších zkušeností v našem životě. Jedna z prvních otázek, která mi byla na veřejnosti položena z davu filipínských dominikánských studentů krátce poté, co jsem byl zvolen magistrem řádu, byla: „Timothy, byl jsi někdy zamilovaný?“ A hned následovala další: „A bylo to před tvým vstupem do řádu, nebo až po něm?“ Stane-li se nám, že se zamilujeme, potřebujeme o to větší podporu a lásku své komunity.

Protože pro bratra či sestru s věčnými sliby představuje zamilování téměř jistě velkou krizi. Ale krize je momentem pro příležitost. Může být plodná. Každá zkušenost s láskou může být přiblížením Bohu, který je láska. Zamilovanost může rozbít náš egocentrismus, zjistíme, že nejsme středem světa. Alespoň na čas může být rozbito naše neustálé zabývání se sebou samými, které je smrtelně nebezpečné. Zamilovanost je pro mnoho lidí „nejpozoruhodnější a nejvýmluvnější zkušeností jejich života, střed veškerého zájmu je náhle vyrván ode mě samého a mé ego žijící doposud ve vizích a snových představách je náhle oslněno vědomím úplně odlišné reality“. (33)

Prožili-li jsme jednou ono hluboké odpoutání od sebe samých, nemůžeme nadále žít, jako by se nic nestalo. Nemůžeme předstírat, že jsme toho člověka nikdy nepotkali a že se můžeme jakoby nic vrátit ke svému předchozímu způsobu života. To může být jedním důvodem, proč bratr, který se zamiluje, žádá o dispenciaci od svých slibů – starý život, k němuž se zavázal, je pryč.

Když Thomas Merton, americký cisterciák, byl na vrcholu své slávy jako duchovní autor, šíleně se zamiloval do zdravotní sestry, která o něj pečovala v nemocnici. Do svého deníku si tehdy zapsal, že jej „mučilo, když si postupně uvědomoval, že jsou do sebe zamilovaní, a neuměl si představit, že by měl žít bez ní“. (34) Když Othello ztrácí svou milovanou Desdemonu, říká, že u „ní je místo, kam jsem uložil své srdce, kde musím žít, protože jinde žít nelze, ona je pramen, odkud prýští celý můj život, jinak by vyschl“.

V takové situaci si neumíme představit, že bychom mohli žít bez člověka, jež milujeme, a tak se musíme modlit o dar života, který si nedokážeme představit, života, který můžeme dostat pouze jako Boží dar. Na kříži Ježíše neočekává život, který si mohl nějak představovat, pouze nepochopitelný a hojný život, který mu dá Otec. Nemůžeme si udělat život, musí nám být darován.

Je velmi těžké vydat se v takové situaci do Otcových rukou a věřit, že skrze tuto smrt dojdeme ke vzkříšení. Budeme potřebovat své přátele, své bratry a sestry více než kdykoli předtím. Aby za nás, kteří nemůžeme, věřili, že na této poušti potkáme Pána života. Je možné, že si budeme připadat daleko více živí než kdykoli dříve. Budeme mít možná pocit, že právě tato láska je tím, co jsme celý život hledali. Jak bychom měli riskovat, že ji ztratíme? Můžeme si připadat vyprahlí, frustrovaní. Tehdy musíme věřit, že zůstaneme-li věrni svým slibům, Bůh zachová věrnost nám. Dostaneme život v hojnosti. Mertonův životopisec píše, že zkušenost se zamilováním nakonec dala Mertonovi „vnitřní svobodu, která mu dodala nové vědomí jistoty, bezbrannosti a neúzkostlivosti v jeho povolání a v samém jeho nitru“. (35)

Mohlo by se zdát, že pokládám tuto zkušenost za téměř nezbytný krok na cestě našeho duchovního postupu. Ale to nechci tvrdit. „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život.“ Jako řeholníci jsme zavázali k tomu, že budeme plnost života čerpat z tajemství přátelství, které nechce vlastnit. Jako kněží a řeholníci můžeme totiž také svou zamilovaností způsobit druhým i sobě

hroznou škodu. Druzí v nás mohou vidět lidi, kteří jsou „bezpeční“, a sami sebe můžeme za „zabezpečené“ pokládat. Můžeme druhé zneužívat tím, že si budeme dopřávat jakousi „citovou turistiku“ a vždy si necháme zadní vrátka, abychom se mohli vrátit zpět do své komunity, když záležitost začne být nebezpečná. A můžeme za sebou nechat lidi, kterým jsme hluboce ublížili a jejichž důvěrou v církev i samotného Boha jsme navždy otráslí.

d) Poušť osamění

Na cestě svého osobního růstu jako lidí schopných lásky budeme muset pravděpodobně někdy projít i pouští. Můžeme se na ní ocitnout, když budeme sami sobě připadat jako neschopni jakékoli lásky, nebo proto, že se zamilujeme, nebo proto, že se zpronevěříme svým slibům. Apoštolský život nás občas uvádí do úzkosti a zmatku Getseman, kdy život jakoby ztrácí jakýkoli význam, v krizích lásky jsme pak konfrontováni s osamocením kříže.

Zážitek samoty nám odhaluje základní pravdu o nás samých – sami jsme neúplní. Navzdory převládajícímu mínění západní společnosti nejsme soběstační, na druhých nezávislí. Samota ukazuje, že sám nemohu žít, být. Existuji jen skrze své vztahy k druhým. Sám umírám. Samota odkrývá prázdnotu, nenaplněnost v samém středu mého života. Jsme pokoušeni zaplnit tuto samotu mnoha věcmi – jídlem, pitím, sexem, důležitostí své práce. Ale ona v nás přesto zůstává. Alkoholem a vším ostatním jen maskujeme svou žíznivou touhu po Bohu. Domnívám se, že tuto prázdnotu nemohou zcela zaplnit ani druzí lidé. Místnost plná osamocených lidí nic neřeší. „Hrůza této samoty sama o sobě ukazuje, že je údělem všech, nikdo se jí nemůže zbavit.“ (36) Když se Merton zamiloval, uvědomil si, že to, co skutečně hledá, není zřejmě jen ta, již miloval, ale naplnění oné prázdnoty zející uvnitř jeho srdce. Ona žena byla „člověkem, jehož jméno jsem se pokoušel použít jako magickou formuli, jíž bych zlomil vládu oné hrozné samoty v mém srdci.“ (37)

Podle mého názoru nesmíme tuto samotu jen snášet. Musíme ji prožívat jako něco, co nás přivádí ke zkušenosti Ježíšovy opuštěnosti v jeho smrti, v níž na sebe vzal a proměnil veškerou lidskou samotu. „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ Přijmeme-li naši samotu takto, chrámová opona se roztrhne v půli a v samém srdci našeho bytí objevíme Boha, který v každém okamžiku udržuje náš život. „*Tu autem eras interior intimo meo.*“ „Jsi mi blíž, než jsem já sám sobě.“ (38) Vezmeme-li na sebe kříž samoty a vydáme se s ním na cestu, pak se soudobé pojetí lidského já ukáže jako nepravdivé. Nejhlubší pravdou o nás samých je, že nejsme sami. V nejhlubším místě mého bytí je Bůh, který mi dává hojnost života. Svatá Kateřina o sobě v *Dialogu* píše, že „přebývá v cele svého sebe-poznání, aby lépe poznala, jak dobrý je vůči ní Bůh.“ Hluboké poznání sebe sama odhaluje nikoli opuštěnost jedince, jak ji chápe soudobý svět, ale ukazuje každou jednotlivou bytost jako neoddelitelnou od Boha, který nám v každém okamžiku dává život.

Budeme-li moci vstoupit na tuto poušť a setkat se tam s Bohem, staneme se schopnými milovat nemajetnický, svobodně, bez touhy ovládat druhé a manipulovat jimi. Budeme pak schopni vidět druhé ne jako řešení své osamělosti a naplnění svých potřeb, ale jednoduše takové, jací jsou a radovat se z nich. „Stůj tedy pevně a nesnaž se vypořádat ze své prázdnoty.“ Právě pod křížem dal Ježíš své matce milovaného učedníka a jemu svěřil ji, právě pod křížem se zrodilo společenství církve.

3. ŽIVOT MODLITBY

„*Nazval jsem vás přáteli, protože jsem vám oznámil všechno, co jsem slyšel od svého Otce.*“ (Jan 15, 15)

Člověk, který zakusil dotek hojnosti života, miluje nevlastnický, spontánně, radostně. Jeho kamenné srdce se stane srdcem z masa. Tato hluboká proměna našich životů předpokládá, zcela v souladu

s naší tradicí, studium i modlitbu. Jordán Saský říká, že obojí je pro nás tak nezbytné jako jídlo a pití. Studium přetváříme svá srdce. Docházíme k onomu „intelektuálnímu osvícení, které ústí v lásku“. Jak studium, tak modlitba patří ke kontemplativnímu životu, k němuž je povolán každý dominikán. Ušetřím vás však dalších úvah o studiu, protože jsem mu věnoval už celý jeden list. Tentokrát se s vámi podělím o několik myšlenek o modlitbě a plnosti života.

3.1 Společenství Slova

Na konci každé vizitace většinou vizitátor pronese několik poučných poznámek o tom, že je třeba se více modlit. Moudře mu přikyvujeme a učiníme nějaká obecná předsevzetí. Uvědomujeme si, že právě v této oblasti se rozhoduje o tom, zda suché kosti ožijí?

Když se narodí dítě, rodiče s ním hned začnou mluvit. Dlouho předtím než může rozumět, je děcko krmeno, hlazeno a omýváno slovy rodičů. Rodiče s dítětem nemluví proto, aby mu sdělovali nějaké informace. Slovy ho uvádějí do života. Děcko se stává člověkem právě v proudu slov, která jej omývají. Postupně bude schopno nalézt své místo v lásce, kterou sdílejí rodiče. Vrstvá do lidského života.

I my jsme proměňováni, když se noříme do Božího Slova, které je nám určeno. Nečteme Boží Slovo, jen abychom získali nové informace. Přemítáme o něm, studujeme je, meditujeme je, žijeme s ním, jíme a pijeme je. „A tato slova, která ti dnes přikazují, budeš mít v srdci. Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat.“ (Dt 6, 6–7) Boží Slovo v nás pracuje, dělá nás lidskými, uvádí nás do života, utváří nás k podobě onoho přátelství, které tvoří samu podstatu Božího života. Ve svém listu k Vánocům roku 1229 napsal Jordán Dianě: „Čti to Slovo stále znovu a znovu ve svém srdci, obracej je ve své mysli, nech je sládnout na svých rtech, přemítej o něm, prodlévej s ním, aby ono mohlo dlít s tebou a v tobě navěky.“ (40)

Jedni mí přátelé adoptovali dítě. Nalezli je v obrovském nemocničním oddělení v Saigonu, byl to sirotek z vietnamské války. V prvních měsících, které strávil v nemocnici, neměl nikdo čas mluvit s ním a dívat se na něj. Vyrostl proto bez schopnosti usmívat se. Ale jeho adoptivní rodiče se na něj začali smát a mluvili s ním s veškerou námahou, které je schopna láska. Pamatuji si na den, kdy jim poprvé jejich úsměv opětoval. Boží Slovo nás živí, abychom se stali živými, lidskými, schopnými opětovat Bohu úsměv. V komunitě, která je schopna nabídnout život, musíme nalézt toto Boží Slovo uložené jako poklad, o který se všichni sdílejí. Nestačí jednoduše říct: více se modlete. To by nás taky mohlo spíš udusit, zvláště recitují-li se modlitby velice rychle. Když se Dominik modlil, pochutnával si na Božím Slově, „zkoušel jeho chuť ve svých ústech a s potěšením si je recitoval“ (pátý způsob) jako někdo, kdo se těší z dobrého francouzského vína. Albert Veliký říká, že „se potřebujeme sytit líbezností (*dulcedo*) Božího Slova“. (41)

Dítě, které je živeno slovy svých rodičů, učiní jednou osvobozující, ač bázeň nahánějící objev, že není středem světa. Za nadry, které jej kojí, je matka. Všechno není tak, jak si ono poroučí. Objevuje postupně, že je součástí lidského společenství. V rozhovorech našich rodičů se nám otevírá svět, kam máme patřit. A i my, živeni Božím Slovem, jsme uváděni do širšího světa. Dobrý pastýř, který přišel, abychom měli život a měli ho v hojnosti, nám otevírá dveře, takže z nich můžeme vyjít a objevit široký otevřený prostor. V modlitbě procházíme exodem z malých ulit posedlosti sebou samými. Vstupujeme do širokého Božího světa. Modlitba je „prostředek, který mě vede k tomu, abych se přestal pokládat za nehybný střed svého malého vesmíru, a dovoluje mi neustále ztrácet, nalézat a nově chápat sebe sama ve vzájemně propleteném tkanivu světa, který jsem nestvořil a který nemohu kontrolovat“. (42)

Dítě dospívá v rozhovoru s rodiči a zjišťuje, že není samo. I my jsme pohlceni Božím přátelstvím

a uzdravování z posedlosti sebou samými a začínáme letmo nahlížet reálný svět, svět tak, jak je. Yeats napsal: „Sytili jsme svá srdce fantaziemi, z té stravy se naše srdce stala krutými.“ (43) Modlitba naše srdce léčí z přeludů. Svatý Tomáš říká, že modlitba Otče náš „tvaruje celý náš citový život“. (44) Když se modlíme, aby se stala vůle Boží a přišlo Boží království, naše srdce se přetvářejí.

Jak jsme osvobozováni od zaujetí sebou samými, od svých fantazií a vstupujeme do rozsáhlého světa Božího, zjišťujeme, že druzí trpí a rmoutí se. Fr. Vincent de Couesnongle mluvil o „kontemplaci ulice“. Pro Dominika trápení a ponižování „byli součástí ‚contemplata‘ v ‚contemplata aliis tradere‘. ... Rána poznání, která se v Dominikově mysli a srdci otevřela kontemplací a která mu umožnila s tak strašnou nechráněností prožívat bolesti a potřeby jeho bližních, se nemůže vysvětlit pouze jako důsledek nějakých nastřádaných vzpomínek nebo jeho přirozeného soucitu.“ (45) Je to, jak říká fr. Paul Murray, „kontemplativní rána“. Proto musí být kontemplativní život u kořene každého úsilí o spravedlnost ve světě. Kontemplace nás činí schopnými dívat se nesobecky.

3.2 Společenství ve slavení a mlčení

Jak dítě roste, přestává jen křičet a nabývá schopnosti mluvit i mlčet. Učí se jak mluvit, tak poslouchat. I pro nás znamená úkol budovat společenství modlitby víc než jen přidat k nešporám jeden žalm navíc. Musíme vytvořit prostředí, v němž můžeme mluvit i poslouchat, radovat se i mlčet. Takovýto ekosystém potřebujeme, abychom se mohli zdárně vyvíjet.

V dominikánské tradici hovořit s Bohem znamená především prosit o to, aby nám sdělil, co chce, jaká je jeho vůle. To není nevyzrálost, ale realismus. Znamená to, že se probouzíme ze světa omezených fantazií tržní společnosti, kde je vše na prodej, znamená to, že uznáváme, že ve skutečném světě je vše darem od toho, který je „zdrojem všeho, co je pro nás dobré“ (II-II 83 a 2, ad 3). Když se začínáme ptát, znamená to, že dospíváme. Máme při našich společných modlitbách odvahu prosit Boha o to, po čem nejhluběji ve svém nitru toužíme? Nebo jen odrecitujeme několik přímluv z breviáře?

Exodus z Egypta naší posedlosti sebou samými je momentem velkého nadšení. Jsme vyváděni z temného a svírajícího malého světa svého ega. Stejně jako Miriam po přechodu Rudého moře budeme i my jistě překypovat veselím. Jásáme nad tím, že jsme vstoupili do široce otevřeného prostoru Božího přátelství. David vášnivě tančil před archou, Maria jásala v Pánu a radovala se z podivuhodných věcí, jež jí učinil. Modlitba kazatele by určitě měla být jásající, nadšená. Jsme povoláni, abychom „chválili, žehnali a kázali“. Vybízí-li nás žalm, abychom „zpívali Pánu novou píseň“, pak mu ji tedy opravdu zpívejme. Dominik překypoval radostí, když se modlil. Zapojil do modlitby celé své tělo, rozpráhoval ruce, lehal si na zem, poklekal, modlil se velice hlasitě. Celé tělo je milostí spaseno, a tak se může modlit. Některé z mých nejkrásnějších zážitků s modlitbou se váží právě k společné modlitbě s mými bratry. Vzpomínám na nadšené slavení eucharistie na Haiti uprostřed chudoby a násilí, na tance a písně našich sester z kmene Zulu v Jižní Africe, na nádherný a vášnivý zpěv při velikonoční vigílii v Krakově, na ohňostroj a doprovod gongu na Tchaj-wanu o rok později. Slavíme skutečně společně liturgii a radujeme se přitom spolu v Pánu, který pro nás učinil veliké věci? Nepovažujeme společnou modlitbu jen za povinnost, kterou máme vyplnit? Jistě, že je to povinnost, ale ta nejslavnostnější povinnost, kterou nám ukládá přátelství. Přece se radujeme, když můžeme dělat něco pro své přátele?

Eckhart napsal, že „to nejlepší a nejvznešenější, čeho můžeme v tomto životě dosáhnout, je být zticha a nechat Boha, aby v nás pracoval a mluvil“. (46) Neexistuje přátelství bez mlčení. Nenaučíme-li se přestat mluvit, být tiše a naslouchat druhým, zůstáváme uzamčeni ve svém vlastním omezeném světě, jehož středem a jediným obyvatelem jsme my sami. V mlčení dojdeme k onomu báječnému a osvobozujícímu poznání, že nejsme bozi, ale stvoření.

Jsou různé druhy mlčení. Mlčení žen, které vyšly z hrobky a „nikomu nic neřekly, protože se bály“ (Mk 16, 8). Je to ticho, jímž od sebe zaháníme něco naprosto neočekávaného, nového, nemyslitelného. Je to ticho, v kterém se uzavírám nevítaným slovům, jež by mě mohla připravit o pokoj myslí. Ale je také mlčení učedníků na cestě do Emauz, naslouchajících Pánovi, jak jim vykládá Písma. Hned poté neříkají nic, ale nakonec zvolají: „Což nám nehořelo srdce, když k nám na cestě mluvil a odhaloval smysl Písma?“ (Lk 24, 32). Paul Philibert OP nazval modlitbu naší otevřeností tajným Božím záměrům. V tomto zraňujícím mlčení jej necháme konat nové a nečekané věci. Jsme otevření, abychom mohli být ohromeni novými činy Boha, který nás neustále překvapuje. „Hle – všechno tvořím nové.“ (Zj 21, 5)

Takové je mlčení, které připravuje cestu kázání. Ignác z Antiochie řekl, že Slovo vyšlo z Otcova mlčení. Bylo to silné, jasné, rozhodné a pravdivé Slovo, protože se narodilo v tichu. Boží Syn „nebyl zároveň ano i ne, ale u něho je pouze ano. Všechna Boží zaslíbení našla v něm svoje ano“ (2 Kor 1, 19–20). Naše slova často postrádají autoritu, protože jsou ano i ne, mluvíme pouze v narážkách a náznacích, naše slova jsou plná nejasností, jen málokdy tnou do živého. Musíme dát prostor onomu tichu, v němž mohou být počata a sdílena pravdivá slova.

Jak můžeme takové ticho v sobě a ve svých komunitách znovu objevit? Podle mé zkušenosti není jiné cesty než si jednoduše každý den vyhradit čas na tiché setrvávání v Boží přítomnosti (srov. LCO 66). To je cvičení, o které jsem se od svého vstupu do řádu snažil i jsem se mu vyhýbal, ve kterém jsem někdy byl úspěšný, jindy jsem si ho nechal proklouznout mezi prsty. Právě při tomto cvičení strávím nejvíce času myšlenkami na jídlo a faxy. K tomuto kontemplativnímu tichu potřebujeme vzájemnou podporu. Potřebujeme komunity, které nám pomohou růst v klidném mlčení. Jeden buddhistický mnich řekl Mertonovi: „Než budeš schopen meditovat, musíš se naučit nebouchat dveřmi.“ Každý, kdo žije v mé blízkosti, ví, že tohle jsem se ještě nenaučil! Každá komunita potřebuje společně uvažovat o tom, jak se dá najít vhodný čas a místo pro toto mlčení.

Nemělo by to být mrtvolné mlčení, s jakým jsme se občas dříve mohli setkat a které nás uzavíralo před ostatními lidmi. Lačníme po mlčení, v němž bychom se mohli připravit na komunikaci, spíše než před ní utéci. Jde spíše o klidné, útěšné mlčení, které předchází a následuje naše vzájemné sdílení, než o trapné mlčení lidí, kteří si nemají co říci. Když jsem byl malý, často jsme s mým mladším bratrem chodili do lesa pozorovat zvířata a ptáky. Tajemství spočívalo v tom, abychom se naučili mlčet spolu. Šlo o společenství, v němž nás spojovala společně sdílená pozornost. Možná se nám podaří takové společenství vybudovat, budeme-li společně očekávat slovo, které může přijít.

3.3 Pouští smrti ke vzkříšení

Ježíš nás povolal k životu v hojnosti. To je ta dobrá zpráva, kterou hlásáme. Viděli jsme však, že odpovíme-li na toto povolání, můžeme být vyvedeni i na poušť. Jako hlasatelé slova můžeme zjistit, že nemáme žádné slovo, jež bychom mohli nabídnout, že nic nemá už smysl. Jako hlasatelé Boží lásky můžeme zjistit, že jsme vyprahlí, osamocení, opuštění. Jako ti, kteří jsou pozváni sdílet Boží život, budeme konfrontováni se svou smrtelností. Jsme tvorové, ne bozi, musíme tedy zemřít. Možná, že budeme křičet jako Izraelité na Mojžíše: „Což nebylo v Egyptě dost hrobů, že jsi nás odvedl, abychom zemřeli na poušti?“ (Ex 14, 11). Právě v takových chvílích „musíme stát klidně a nesnažit se vypotácet z naší prázdnoty“ s důvěrou, že život dostaneme.

Jak si máme vzájemně pomáhat a dodávat si odvalu, čelíme-li své smrtelnosti? Především nás musí povzbuzovat to, že jsme svobodní v Ježíši. Protože věděl, že Syn člověka musí zemřít, vydal se do Jeruzaléma. To je ona svoboda, kterou jsem občas zažil u umírajících bratří a sester. Už léta předtím než byl zavražděn, vydal se fr. Pierre Claverie OP, biskup v Oranu v Alžírě, na svou cestu do Jeruzaléma. Odmítl ustoupit výhrůžkám a opustit svůj lid. Roku 1994 v jednom svém kázání řekl: „Bojuji už řadu let za dialog a přátelství mezi lidmi, kulturami a náboženstvími. Bude mě to možná

stát život, ale jsem připraven toto riziko podstoupit.“ (47)

Ježíšova svoboda vůči smrti vyvrcholila noc před tím, než zemřel, když vzal své tělo a dal je s ohromující svobodou svým učedníkům. A nám bylo dáno, abychom společně činili tvář v tvář smrti totéž. Vzpomínám si na jedno velikonoční ráno v Blackfriars, v Oxfordu, kdy jsme radostně slavili eucharistii s bratrem umírajícím na rakovinu. Celá komunita byla směstnána v jeho cele. Nakonec jsme si společně připili šampaňským na oslavu vzkříšení. Vzpomínám si i na slavení eucharistie v Iráku před několika týdny, když jsme najisto očekávali ozbrojený útok. Eucharistie by neměla být centrem našeho společného života, protože cítíme, že jsme spojeni nebo abychom se tak cítili. Je to svátost oné hojnosti života, která je darem, je to „chléb života“, který nám Dominik slíbil nalézt v řádu. Dostáváme jej společně a vzájemně si nabízíme potravu na cestu naší poušti.

Eucharistii skutečně žijeme, necháme-li si navzájem volnost, přenášíme-li jeden na druhého Kristovu nezměrnou svobodu. Může se to projevat např., když dáme druhému možnost svobodně odpustit, když sami sebe přimějeme opustit zažitý způsob našeho života, když jsme ochotni riskovat. Necháme sami sebe i jeden druhého jít dál. Pustíme se. Jak napsal Lacordaire: „Jdu, kam mě vede Bůh. Sebou si nejsem jist, ale jím ano.“ Tak se sami necháme chytit proudem Ducha vycházejícího od Otce a Syna, který v nás volá: „Abba, Otče“. Jak říká Eckhart: „Nemodlíme se, to Duch se modlí v nás.“ (doslova: nemodlíme se, ale jsme modlení, opisné pasívum v tomto případě čeština nemá, ale přesně vyjadřuje smysl, srov. např. „Nenesu, ale jsem nesen...“ – pozn. překl.) A tím vstupujeme také do svobody a spontaneity, stáváme se více živými. Necháme se pohltit pohybem jako tanečník, který se poddává rytmu a nalézá v něm půvab a svobodu.

Moudrost si hrála před Hospodinem, když tvořil svět. Svatý Tomáš říká, že kontempace moudrého člověka je podobná hře, protože je příjemná a má účel sama v sobě, jako např. tanec. „Naprostá vážnost je znamením nedostatku ctnosti, protože zcela pohrdá hrou, která je pro dobrý lidský život tak nezbytná jako odpočinek.“ (48) Hojnost života nás vede k hravosti těch, kteří se zbavili břemene představy, že jsou malými bohy. Můžeme ze sebe shodit hroznou vážnost těch, kteří věří, že na svých ramenou nesou svět. Pak se naše komunity možná stanou místy, kde začneme poznávat štěstí Božího království. Svatý Dominiku, *nos iunge beatiss.* Připoj nás k blaženým, kéž sdílíme alespoň záblesk jejich blaženosti už teď a tady.

fr. Timothy Radcliffe OP
magistr řádu

Prot No: 50/98/274

Poznámky:

- 1 Stephen of Salagnac 1.9, ed Thomas Kaeppli OP, MOPH XXII, Rome 1949, str. 81.
- 2 Cornelius Ernst OP, *The Theology of Grace*, Dublin 1974, str. 42.
- 3 *Identita řeholníků dnes*, Konference nejvyšších představených mužských řeholí, USA, 1996.
- 4 *Základní konstituce IV.*
- 5 Cernai 21, citován Tugwellem (ed.), *Dominik*, Londýn 1997, str. 125.
- 6 *Dominican Ashram*, březen 1982, „Jaké mám povolení říkat to, co říkám?“, str. 10.
- 7 *Die deutsche Predigten und lateinischen Werke*, Stuttgart 1936, sv. V, str. 197.
- 8 *Prediche del Beato Giordano da Rivalto* ed A. M. Bisconi e D. M. Manni, Firenze 1739, str. 9.
- 9 Herbert McCabe OP, *God Matters* London 1987, „On being Dominican“, str. 240.
- 10 Cornelius Ernst OP, op. cit., str. 72.
- 11 *Sermons and Treatises* trans M. O’C. Walshe vol 1, London 1979, str. 44.

- 12 Svatá Terezie z Lisieux, Manuscripts autobiographiques, Paris, str. 226.
 13 Jan 26.
 14 Přednáška publikovaná v Review for Religious, březen 1998.
 15 D. A. Mortier OP, Histoire de maîtres généraux de l'ordre des Frères Precheurs, vol 1, Rome 1903, str. 528.
 16 The Letters of Bede Jarrett OP, ed Bede Bailey Aidan Bellenger and Simon Tugwell Bath 1989, str. 182.
 17 List 46 trans from G. Vann OP To Heaven with Diana, London 1959, str. 120.
 18 List 48, ibid, str. 28.
 19 Nicholas Lash, The beginning and the End of religion, Cambridge 1996, str. 21.
 20 Sentences 3 d 35, 1, 2, 1; 21 Vision of Albion 7.17; 22 op. cit.
 23 Simon Tugwell OP, Reflection on the Beautitudes, London 1980, str. 78.
 24 Jean Luis Bruges, Les idées heureuses, Paris 1996, str. 56.
 25 Tugwell, The Way of the Preacher, London 1979, str. 96.
 26 Joseph Pieper, A Brief reader on the Virtues of the Human Heart, San Francisco, str. 44.
 27 Meister Eckhart, Walshe op cit Sermon 8; 28 ibid sermon 68.
 29 Gerald Vann OP, op cit, str. 46 nn.; 30, ibid, str. 157.
 31 Paul Murray OP, „A Song for the Afflicted“, nepublikovaná báseň.
 32 Rowan Williams, Open for Judgement, London, str. 184.
 33 I. Murdoch, The Fire and the Sun: Why Plato banished the Artists, Oxford 1979, str. 36, cit. dle F. Kerr OP, Immortal Longings: Version of Transcending Humanity, Indiana 1997, str. 72.
 34 John Howard Griffin, Thomas Merton: The Hermitage Years, London 1993, str. 60.
 35 Griffin, op cit., str. 87.
 36 Sebastian Moore OSB, The Inner Loneliness, London 1982, str. 40.
 37 Op. cit., str. 58.
 38 Svatý Augustin, Vyznání 3.6 11.
 39 ST. 1. 43, a 5, ad 2.
 40 List 41, Vann, op. cit., str. 112.
 41 Kázání Recherches de Théologie Ancienne et Médiévale 36 1969, str. 109.
 42 Rowan Williams, ibid, str. 120.
 43 „Meditation in time of Civil War“, Collected Poems, London 1969, str. 230.
 44 II-II 83. a. 8.
 45 Paul Murray OP, „Dominicans grounded in Contemplative experience“, Přednáška v River Forest Chicago, červen 1997.
 46 Walshe, op. cit., vol 1, str. 6.
 47 Kázání po smrti br. Henriho a sestry Paule-Hélène, La vie spirituelle, říjen 1997, str. 764.
 48 Eth ad Nic, iv ib 854.

*vyšlo na pokračování v časopise dominikánské rodiny (Růža) 5, 6, 7–8/1998
 v překladu Petra Beneše*

*vyšlo také v Medvěd a mniška, Krystal OP a Karmelitánské nakl. 2004,
 překlad Josefa Strettiová OP*